

REINERI MONACHI S. LAURENTII LEODIENSIS

IN NOVEM ANTE-NATALITIAS ANTIPHONAS

Ab o exordientes

COMMENTATIO

Post editionem Leodii anno 1618 typis Joannis Ouwer procuratam (&), nunc iterum ob maximam opusculi raritatem hic recusa.

(D. Bern. PEZIUS *Anecdotes*. t. IV, parte III, col. 51.)

PROLOGUS AD AMICUM.

Munus amicitiae congruum, quod nostra exhibet officiositas, jucunde tui vultus acceptet hilaritas, ut per hanc exhibiti muneris speciem amici sedulo contempleris imaginem. Est enim hic honesti quaedam forma exercitii, qua delectamur plerumque scribendo cuivis amico familiariter. Et nunc quidem breve hoc opusculum ad te scribimus, cui hic in fronte praestigatur titulus: *Quid significant novem O, et quae sit dierum illorum ratio.* Cujus nimirum opusculi membra capitulatim digesta hic tibi praeculis tanquam brevi depinxi tabella, ne ut informis quaedam facies, inordinata pareat orationis series.

(4) Cujus en titulus et proemia: *In novem ante-natalitias secundum proprium canobii Divi Laurentii usum seu officium (illius videlicet aevi) antiphonas ab o exordientes opusculum, sive pia, brevis et docta commentatio, auctore Reinero ejusdem S. Laurentii ordinis S. Benedicti religioso, nunquam antehac in lucem edita.*

Reverendissimo ac amplissimo D. domino OTGERO LONCINO, celeberrimae et antiquae Divi Laurentii ad Leodiensia aeniae abbatiae archimandrita vigilantissimo carmen hexastichum.

Clara tot heroum proles, Otgere, verenda
Nequaquam Patribus religione minor
Facta Patrum obscuris evolvere perge tenebris,
Et rutilam praebere, quam meruere, facem.
Posteritas olim, quamcunque merere, lucem,
Quam modo fers aliis, officiosa feret.

De clarissimo D. Laurentii monasterio in publico Leodiensium suburbiorum monte sito carmen encomiasticum.

Hesperidum dices Pœnus quid suspicit hortos?
Fœta quid autumnis diviso septa canit?
Quid varios Graius flores, quos pascis Hymette?
Quidve tuas Siculus concinit Hybla rosas?
In caelum meliore jugo mons publicus exit:
Vere, vel autumnis nobilior prior.
Proxima Legiacis atollit culmina muris;
Culmina sidereis proximiora jugis.
Hic tibi fragrantem statuit Laurentius hortos:
Quos Boreas nunquam, non fera læsat hiems.
Cœlica secundi lætum strepit aura Favoni:
Æthereo felix rore madescit humus.
Lumine Phœbeo fovet enascentia Christus

PATROL. CCIV.

Sed fovet occidui nescius ille maris.
Urna sacros divum cineres his terna recondit:
Luxuriat tanto pignora pinguis humus.
Quas promittit opes divino pignore terra:
Hybla tuas vincet, vincet Hymette tuas.
Lilia virgineo surgunt caadore decora,
Et viola exemplis suavis odore fragrat.
Hinc Tyrio, appinxit quem sax divina nitore,
Hinc nivea rident integritate rosæ.
Quid varios florum percurris musa colores?
Copia erit numero, carmine major erit.
At quos apes sancto florum pascuntur odore
Quævis Deo sacreat, dulcissima mella legunt!
At quos aves sanctis effundunt carmina ramis,
Carmina prælustri nobilitanda face!
Hinc retulit sacras divino Virginis artes
Munere, quem coluit Tuitia sancta Patrem,
Qui toto canitur celeberrimus orbe Rupertus,
Legia quem lucem vindicat esse suam.
Plurima non parvæ pubescunt germina fama,
Quæ sacra secundo semine terra tulit.
Multa tulit, quondamque feret: sic vivida virtus
Spondet, et antiquæ religionis amor.
Pergite, majorumque decus servate minores:
Non est virtuti palma futura minor.

Felicia Reneri vota.

Nescit amor perferre moras: amat ecce Renerus,
Numen amant Patres, tristis utrinque mora est.
O tibi jungar amor! Patrum pia turba canebat:
Audiit, et supera venit ab arce Deus.
O tibi jungar amor: cupido canit ore Renerus:
Audiit, et cupidum vexit ad astra Deus.

Hactenus anonymus hujus opusculi editor

CAPITULA.

- CAP. I. *Propositio materiæ.*
 CAP. II. *De vera Christi humanitate.*
 CAP. III. *De observantia dierum novem ante diem Natalis.*
 CAP. IV. *Quæ sit antiphonarum novem ratio.*
 CAP. V. *De consonantia antiphonarum earundem cum singulis gratiarum.*
 CAP. VI. *De prima antiphona, « O Sapientia quæ ex ore Altissimi prodiisti attingens a fine usque ad finem fortiter, suaviterque disponens omnia, veni ad docendum nos vitam prudentiæ. »*
 CAP. VII. *De secunda, « O Adonai et dux domus Israel qui Moysi in igne flammæ rubi apparuisti, et ei in Sina legem dedisti, veni ad redimendum nos in brachio extento. »*
 CAP. VIII. *De tertia, « O Radix Jesse qui stas in signum populorum, super quem continebunt reges os suum, quem gentes deprecabuntur, veni ad liberandum nos, jam noli tardare. »*
 CAP. IX. *De quarta, « O Clavis David, et sceptrum domus Israel, qui aperis et nemo claudit, claudis, nemo aperit, veni, et educ vincium de domo carceris, sedentem in tenebris et umbra mortis. »*
 CAP. X. *De quinta, « O Oriens splendor lucis æternæ et sol justitiæ, veni, et illumina sedentes in tenebris et umbra mortis. »*
 CAP. XI. *De sexta, « O rex gentium et desideratus earum, lapis angularis qui facis utraque unum, veni et salva hominem, quem de limo formasti. »*
 CAP. XII. *De septima, « O Emmanuel rex et legifer noster, expectatio gentium et Salsator earum, veni ad salvandum nos, Domine Deus noster. »*
 CAP. XIII. *De octava, « O Virgo virginum! quomodo fiet istud, quia nec primam similem visa es, nec habere sequentem? Filiæ Jerusalem, quid me admiramini? Divinum est mysterium, hoc quod cernitis. »*
 CAP. XIV. *De nona, « O summe artifex poli, rectorque siderum altissime, ad homines descende sedentes in tenebris et umbra mortis. »*
 CAP. XV. *Brevis superiorum complexio, et competens rationis propositæ conclusio.*

COMMENTATIO

IN ANTIPHONAS ANTE-NATALITIAS AB O EXORDIENTES.

CAP. I. *Propositio materiæ.*

Votiva Natalis Dominici gaudia diligens quædam ecclesiasticæ consuetudinis præcurrit observantia, quam non abusivo proditam primordio, sed cœlesti traditam magisterio evidens probat mysteriorum ratio. Siquidem diebus aliquot novo gratiæ præconio vespertina Laus celebriori peragitur officio, jucunda scilicet antiphonarum quarundam decantatione, quæ tam verborum quam pneumatum omnimoda florentes pulchritudine, devotionis ac lætitiæ plurimum sacro excitent conventui ecclesiæ. Sunt porro dies non amplius novem talis observantiæ, et ejusdem numeri antiphonæ cum Evangelii cantico singulæ diebus singulis decantandæ. Quarum omnium principia eadem prænotantur *O* littera. Quæritur quæ observantiæ talis causa vel ratio? Edisserant hæc plenius subtiliusque, quibus altior ingenii vis est: nos intelligentiæ simplicis fructum ex humili carpinus leniter.

CAP. II. *De vera Christi humanitate.*

Unigenitum Dei Patris in vera natura nostræ carnis, in cunctis humanæ naturæ legibus habitasse in nobis fidei puritate novimus, propter quod intemerata materni uteri fecunditate editum veraciter credimus. Huc denique excepto, toto ordine suo vera hominis natura cucurrit, sicut a Patribus tradita fidei regula sane defendit. Conceptus enim non de maritali opere, sed divina sancti Spiritus opera-

tionem lege naturali intra viscera materna, totis novem mensibus coaluit, natusque infans in præsep. vagiit, atque lactis alimonia ciboque communi educari vel sustentari voluit, omni conversandi habitu conditioni nostræ simillimus et in ætatis plenitudinem proficiens crementis naturalibus. Passus deinde est vera carnis passione, et mortuus vera hominis morte, quæ infirmitatis humilia æque ut virtutis opera magnifica, qualia sunt miraculorum insignia, et superexcellens Resurrectionis gloria, Ascensionisque exaltatio prædicanda, pietate congrua amplectimur ac veneramur, quia nulla sui indigentia, sed salutis nostræ causa necessaria, voluntarie hæc eum pertulisse fidei constantia profitemur.

CAP. III. *De observantia dierum novem ante diem Natalis.*

Itaque anni nostri tempora varietate distincta ordinabiliter disponimus, et singula singulis sacramentorum faciebus conformi pietate notamus, ut hinc velut accedentis semper claritatis perstringamur fulguribus, dum successim inæstauratis gloriamur solemnitatibus. Hinc illud est, quod ante solemnem Natalis ejus diem proximos novem dies gaudiis observamus, ac veluti rutilantibus novæ lucis exordiis hilaritate sustohimur, præcipueque hora vespertinæ synaxis gratulatione concepta superferimur, dum præconiorum modulis illustrio-

rem clarioremque synaxim eandem peraginus. Hac denique diligenti observantia traditio ecclesiastica, qua valet similitudine, gestit exprimere, quod is, qui in primordio de tenebris lucem splendescere dixit, nunc vergente mundi vespere, sedentibus in tenebris clementer illuxit, et vera divinitatis luce profundas noctis humanæ tenebras tersit.

Eadem nec dissimili observantia totos novem dies continuamus, per quos nimirum menses novem signanter exprimi advertimus, quibus in secreto virginis uteri cubiculo sese continuit Deus homo. Digna plane celebris observantiæ causa, vel ratio. Quale enim, vel quantum est, quod in illo puritatis totiusque sanctitatis sacrario arcana divinitatis operatione peractum? Magnum est, ineffabile, imo et incomprehensibile est. Cujus enim vel mens cogitatu saltem attingere possit, qualiter in utero femineo Deus homini personaliter unitus sit? Non enim permixta in carnem divinitas, sed assumpta in Deo vera creditur humanitas, ut ex duabus naturis una fieret persona Mediatoris indivise, inconvertibiliterque unita deitate carni nostræ. Unde non jam seorsum ab homine per se colitur divinitas, vel separatim sola prædicatur humanitas, sed unus ab omnibus fideliter adoratur Christus, verus in utraque natura, Conditor idem ac Redemptor Deus et homo, Deus ante sæcularia tempora genitus ex Patre, et homo in tempore procreatus et natus ex Virgine. Digna profecto jucunditatis observantia tanta sibi proposita gaudiorum materia.

Quod vero diem pro mense assumimus, rationaliter et discrete temporibus prolixitas contrahitur, ne hujus celebritatis jucunditas intercurrente festivitate aliqua intercipi videatur, neve infirmitatis humanæ tædio, semel accensa frigescat devotio; sed fervore vegetata continuo quanto brevior, tanto sit prior, ac per hoc supremæ dignationi fiat acceptior. Adsumus itaque frequentes hora vespertinæ Laudis cum psalmis et hymnis, et venturæ solemnitatis gaudia nova quadam præimus lætitia, Regique processuro congruo servitutis occurrimus obsequio. Nam processurus est, ut exortu novo expectantes se lætificet. Qualis putamus processurus est? Nimirum pulcher et decorus, suavis et deliciosus, omnibusque omnium gratiarum unguentis delibutus.

CAP. IV. Quæ sit antiphonarum novem ratio.

Earum profecto gratiarum plenitudinem novem illæ expriment antiphonæ splendida verborum pulchritudine, suavique melodix dulcedine decenter accarateque compositæ, quas in laudem Regis ejusdem matrisque Reginx cum cantico ipsius affectuosa et vocali enuntiatione celebrius effert chorus Ecclesiæ.

Nec incongrue cantico Virginis coaptantur, cum celebritas hæc matri æque ut filio dedicata prædicetur: et redundans in Filio gratiarum perfectio plenarie in matre adfuisse probabiliter asseratur. Si enim, ut ait Apostolus, in Christo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ Dei reconditi (Coloss. ii),

A Christus autem in Maria, ergo omnes thesauri sapientiæ et scientiæ Dei in Maria, imo et tota divinitatis plenitudo, quæ corporaliter inhabitat in Christo. Unde et angelus eam lem venerabiliter salutans a gratia exorsus ait: *Ave, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus* (Luc. i). Digne gratia plenam asseruit, quæ Unigenitum Dei Patrie castis concipere visceribus meruit, et benedicta in æternum Dominum nobis et hominem progeniit. Apostolus Corinthiis scribens gratiarum plenitudinem partitione novenaria subdistinguit inquit: *Alii per Spiritum datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, alteri fides, alii gratia sanitarum, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum.* B *Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus dividens singulis, prout vult* (I Cor. xii). Quorum profecto gratiarum plenitudinem nemo fidelium, ut dictum est, ambigit in beatam affluxisse Virginem, quam vere tota inundatione Divinitas implevit, tota plenitudine torrens voluptatis inebriavit.

CAP. V. De consonantia eorumdem cum singulis gratiarum.

Cum ergo Apostolus gratiæ plenitudinem distinctione novenaria subdividat, et eandem novenarius, ut præmissum est, antiphonarum numerus signanter exprimat: perpulchrum ac delectabile erit earum ad invicem consonantiam prudenti rationis judicio discernere, ac veluti ex instrumento musico voces diversas easdem regulari symphonix succentu auditu interno percipere. Quod perfacile erit, si non pigeat in singulis illarum paulisper subsistere, et quasi levi manus pulsu chordam tangere, ut cujus sint ad invicem habitudinis vel consonantiæ, cauta queat auris interna solertia discernere.

Age enim, conferatur prima antiphonarum cum prima gratiarum, et eodem modo reliquæ per ordinem conferantur alterutrum, ut indubitato constet rationis judicio, una, nec dissimili habitudine binas altrinsecus semper sibi respondere. Nam quemadmodum in musica diapason maxima symphoniarum, quæ *dupla* dicitur, juxta observantiam proportionum ei voci, quam in acutis ediderit, non dissimilem a gravibus succinit: sic nimirum pari concordia D sensuum adscita quoque interdum cognatione verborum, antiphonarum singulæ singulis gratiarum quasi succinunt consone.

CAP. VI. De prima antiphona: « O Sapientia, quæ ex ore Altissimi, » etc.

Ecce enim cum prima gratiarum sit *sermo sapientiæ*, et prima antiphonarum *O sapientia, quæ ex ore Altissimi prodisti*, profecto jam in ipso initio patescit concors sonoritas eloquii. In sensu vero longe clarior redditur consonantiæ similitudo, cum singula pene verba mysteriorum fecunditate grævita palam faciant, quod non verbosa vaniloquii levitate, sed pondere prolata sint sapientiæ. Nam et primum elementum *O* propositæ rationis apte congruit mysterio, dum forma plenaria suæ rotunditatis figura-

liter plenitudinem exprimit Divinitatis, quæ cum omnibus gratiarum distributionibus totam se contulit in carnem, et totam assumpsit hominem ex Virgine. Hæc est sapientia quæ *ex ore Altissimi prodit*, Filius scilicet, qui de paterna progenitus substantia omnium in principio Creator apparuit.

Attingit autem a fine usque ad finem fortiter, dum a divinitate, in qua cuncta creavit, ad humanitatem, quam in fine omnium condidit, se inclinat misericorditer utramque uniens naturam in se personaliter ea fortitudinis potentia, qua Deus est, cui utique verbum omne possibile est.

Suaviter disponit omnia, dispensatione scilicet ordinatissima, qua provide regit condita. Hinc in fine antiphonæ fideliter supplicamus et attente: *Veni ad docendum nos viam prudentiæ*, videlicet ut apprensibiliter in carne innotescat angelis et hominibus, qua via vel consilio prudentiæ suæ fortem armatum fortior ipse aggrediatur de atrio suo eicere. Ita plane cuncta primæ antiphonæ membra primæ gratiarum veluti harmoniæ cujusdam aptantur concinentia.

CAP. VII. *De secunda antiphona: « O Adonai et Dux domus Israel, » etc.*

Secunda quoque antiphonarum *O Adonai* secundæ gratiarum, quæ est *sermo scientiæ*, non dissimili respondet habitudine. Quid enim aliud nomen ipsum *Adonai* indicat nisi quia scientiæ gratiam Deus fidelibus suis cum tempore multiplicat? Moysi enim dicit: *Ego Dominus, qui apparui Abraham, Isaac et Jacob in Deo omnipotente: et nomen meum Adonai non indicavi eis (Exod. v)*. Utique qui hæc dicit, per incrementa temporis dona scientiæ multipliciora se largiri asserit, dum et nomen suum *Adonai* Moysi indicat, quod Abraham primo non indicaverat.

Quod vero eidem *in igne flammæ rubi apparuit (Exod. III)*, et *in Sina legem dedit (Exod. xxiv)*, nimirum cum sermone scientiæ utrumque aptissime congruit. Nam per hoc, quod in igne apparuit, mystice prudentem Moysi animum erudire voluit, ut sciret, se et tunc pro temporali populi sui liberatione in magno venire zeli fervore, magnaque ac pavenda signorum claritate; et quandoque pro æterna ejusdem salvatione venturum in carne.

Tritum ac celebre est in schola Christi, et notum etiam parvulis fidei, *rubeo* qui ardere potuit, nec comburi, beatam Virginem Mariam figurari, quam vere ignea Divinitatis substantia sic implevit, ut totis novem mensibus in utero ejus habitaverit, et fragilem in ea naturæ feminæ materiam non solum non combusserit vel dissolverit, verum etiam cum virginitatis honore majori, gratia formati exinde hominis, quem assumpsit, perenniter illustraverit. De lege autem data in Sina patet, quam multiplex in toto mundo profluxerit scientia.

Huic ergo *Adonai* pia fidelis Ecclesiæ devotio magno supplicat desiderio: *Veni ad redimendum nos in brachio extento*; videlicet ut ea brachii fortitu-

dine, qua oppressorem fidelium Pharaonem contrivit, superbum conterat diabolium, cujus ille tyrum gessit. Singula itaque hæc, quæ dicta sunt, cum sermone scientiæ probabiliter consona sunt.

CAP. VIII. *De tertia antiphona: « O Radix Jesse, qui stas in signum, » etc.*

Sequitur tertia antiphonarum *O Radix Jesse*, et tertiæ gratiarum, quæ est *fides*, amica respondet similitudine. Nam *Radix Jesse* Christus est secundum fidem: sicut e converso *Radix Christi Jesse* secundum carnem. Denique tam Jesse quam et Abraham vel Patres reliqui, qui tanquam bonæ plantationis arbusculæ suo quique tempore virtutum gratia effluere, in fide Christi venturi radicati, vel plantati, sicut et de pinguedine bonæ radicis hujus uberem bonorum fructuum dulcedinem traxerunt, de plenitudine redundantis in eo gratiæ omnes acceperunt.

Radix hæc de terra sitiendi ascendit, et in arborem pulcherrimam excrescens fructum bonum in tempore suo dedit: Christus videlicet de populo Judaico non habente humorem fidei, secundum carnem exortus est, exaltatusque in cruce, mortis amaritudinem sustulit, ac vitæ dulcedinem fructuosa omnibus passione attulit. Nunc super cœlos ad dexteram Patris elevatus lignum crucis suæ extulit *in signum populis et gentibus*, ut hoc tam in frontibus suis quam in mentibus fideliter consignetur. Jamque *super ipsum continent reges os suum* fatentes humiliter, quod ipse excelsus dominetur in regno hominum. *Ipsamque gentes deprecantur* colentes in hostiis et muneribus. Quæ omnia cum sacramento fidei convenire evidentissime comprobantur ratione. Huic ergo tota supplicamus fidei devotione: *Veni ad liberandum nos, jam noli tardare.*

CAP. IX. *De quarta antiphona: « O Clavis David et sceptrum, » etc.*

Quarta nihilominus antiphona *O Clavis David* cum gratia *sanitatum* omnimoda sui habitudine congruit. Quæ enim hoc in loco est *Clavis David*, nisi potestas regia et sacerdotalis? potestas iudicium faciendi vel peccata remittendi, quam habet Christus, secundum carnem filius David? Qui cum sit Deus et homo, Rex et Sacerdos, interpellat idem et exaudit, conciliat et absolvit. Estque *sceptrum domus Israel*, decus scilicet regum omnium, ad quos veraciter pertinet nomen *Israel*.

Ipse pulsantibus aditum regni manu gratiæ clementer *aperit*, contempторibusque vel incredulis censura justitiæ *claudit*. Nec est qui eo *aperiente* claudat, vel eo *claudente* aperiat. Quis enim repellat, quem ille per misericordiam colligere voluerit? Aut quis valeat colligere, quem per justitiam repulerit? Huic talem ac tantam habenti potestatem jure damus puram cordis et oris nostri confessionem, petimusque suppliciter: *Veni et educ vincitos de domo carceris, sedentem in tenebris et umbra mortis.*

CAP. X. De quinta antiphona : « O Oriens splendor A
Lucis æternæ, » etc.

Quinta quoque antiphonarum : O Oriens splendor lucis æternæ et sol justitiæ cum quinta gratiarum, quæ est operatio virtutum, non dissona aptatur similitudine. Verus namque Oriens Christus est, sicut per prophetam dicitur : Ecce vir : Oriens nomen ejus (Zach. vi). Et item in Evangelio : Visitavit nos oriens ex alto (Luc. 1). Splendor est Lucis æternæ, supernam scilicet sanctorum patriam indeficienti clarificans Divinitatis luce. Est et Sol justitiæ, Scriptura protestante : Vobis timentibus nomen meum orietur Sol justitiæ (Malach. iv). Hic exortus in tenebris lumen rectis corde quosdam lucis tuæ radios visibiliter quoque in terra sparsit, dum omnem languorem et infirmitates diversas verbo virtutis suæ potenter curavit. Super hæc etiam apostolos splendoris ejusdem claritate penetrabiliter irradiavit, per quos tam multiplicia, tamque diversa miraculorum insignia in mundo ostendit. Ad quem nimirum pia dirigitur Ecclesiæ devotio supplicantis : Veni, et illumina sedentes in tenebris et umbra mortis.

CAP. XI. De sexta antiphona : « O Rex gentium et desideratus earum, » etc.

Sexta itidem antiphonarum O Rex gentium, prophetiæ convenit, quæ est sexta gratiarum. Denique si Scripturam propheticam diligenter attendimus, de salute gentium familiarius semper eloqui manifestissime reperimus. Nam post celebrata in Christo mysteria reparationis humanæ, quid aliud sonant omnes Scripturæ prophetarum divinitus inspiratæ nisi vocationem gentium, repulsionemque Judæorum? Propterea recte dicitur Rex gentium et desideratus earum. Judæi namque, quos et propria curavit prædicatione, et multiplici sanitarum erexit opere, ipsum, ne regnaret super se, importuna nimis repulerunt negatione. Non habemus, inquit, regem nisi Cæsarem (Joan. xix). Gentes vero ubi primum per apostolos prædicationis verbum acceperunt, toto ad eum corde conversæ ad regnandum super se ultronea submissione expetierunt. Hic est lapis angularis qui fecit utraque unum (Ephes. 1) : ex utroque scilicet populo credentes in se unit, et unam facit Ecclesiam fidelium. Huic devotione supplicamus fideli : Veni, salva hominem, quem de limo formasti.

CAP. XII. De septima antiphona : « O Emmanuel Rex et Legisfer noster, » etc.

Septima quoque antiphonarum O Emmanuel septimæ gratiarum, quæ discretio est spirituum, consonat suaviter. Per ipsum enim Emmanuel, id est, per hoc, quod nobiscum Deus est, id est, Rex et Legisfer noster, expectatio gentium et Salvator earum, discretionem habemus spirituum; discernere novimus inter sanam Catholicorum doctrinam, et insanam hæreticorum, experientiam habentes probandi spiritus, si ex Deo sunt : sumusque inter omnia vitæ discrimina tuti ipso Rege nostro

A juxta pollicitationem suam permanente nobiscum usque ad consummationem sæculi. Huic totum quod intelligimus, aut possumus, humiliter ascribentes, ut nos salvatione sempiterna possideat, oramus fideliter dicimusque : Veni ad salvandum nos, Domine Deus noster.

CAP. XIII. De octava antiphona : « O Virgo virginum, quomodo fiet istud? »

Octava etiam antiphonarum O Virgo virginum resonat concorditer cum ea gratia, quæ generæ linguarum dicitur. Vox est namque animarum fidelium in cunctis generationibus, linguis omnibus Dei Genitricem beatificantium, magnitudinemque tantorum, quæ in ea completa sunt, mysteriorum admirantium atque dicentium : O Virgo virginum quomodo fiet istud, etc. Quibus illa voce suavi et jucunda : Filiæ, inquit, Jerusalem, quid me admiramini? Divinum est mysterium hoc, quod cernitis. Divinæ operationis est et gratiæ totum, quod admiramini in me. Respexit Deus humilitatem ancillæ suæ (Luc. 1). Per me salutem operari dignatus est in medio terræ. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes : quia fecit mihi magna, qui potens est. (ibid.)

CAP. XIV. De nona antiphona : « O summe artifex poli rectorque siderum. »

Ultima jam antiphonarum O summe artifex ultimæ gratiarum, quæ est interpretatio sermonum concordii habitudine respondet suaviter. Nam quid aliud verba hæc innuere probantur nisi quod clausas eatenus Scripturarum voces, sermonesque prophetarum nobis aperiunt, vel interpretantur? Summa quippe eorum est : Altissimum Altissimi Filium per intemeratæ Virginis uterum dignanter descensurum ad homines, ut ejus erigat humilitas, quos propriæ elisit superbix temeritas.

Ipse est summus artifex Deus, videlicet Creator vel fabricator omnium : qui a principio potum, sive cælum innumera depinxit lampade : siderum, quorum per sæcula inerrato regit ordine cursum. Huic profusa supplicamus devotione cordis, ut de occulta prodians habitatione lucis inaccessibilis dignanter ad nos homines descendat sedentes in tenebris et umbra mortis.

CAP. XV. Brevis superiorum complexio et competens rationis propositæ conclusio.

Ecce dum in singulis gratiarum antiphonarumque paulisper immorando substitimus, earum ad invicem concordiam sive consonantiam fida mentis intelligentia notavimus. Unde non incongrue dictum putavimus, his novem antiphonis earum exprimi plenitudinem gratiarum, quæ tam evidenti ratione sibi per omnia consonæ sunt. Quarum profecto gratiarum distributionibus beatam decuit Virginem veluti congruis oppignerari muneribus, ut esset gratia plena, quæ Filium, in quo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, sancto superveniente Spiritu, integris illibatisque visceribus con-

ciperet, totisque novem mensibus felici gravida A nia facta sunt, conditionis humanæ fragile induit hujusmodi onere, in utero gestaret.

Hæc prædicta dierum novem observantia, antiphonarumque signat distinctio novenaria. Pro singulis mensium dies singuli observabiles sunt, itemque singulæ antiphonarum singulas exprimunt gratiarum. Inde nobis præsentium datur materia gaudiorum: hinc votivæ causa celebritatis, quam pio retulit studio ecclesiastica sedulitas recursibus annuis. Hic finis promissionum, quæ ad Patres factæ sunt; hæc adimpletio, seu veritas omnium, quæ a prophetis longe ante prædicta sunt. Verbum quod in principio erat apud Deum, et per quod om-

nia facta sunt, conditionis humanæ fragile induit figmentum: tenera carne circumdari Divinitas voluit in utero virgineo ac nostræ cœniti substantiæ arcano sapientiæ suæ consilio, sic ut in uno eodemque et divinæ radiaret splendor naturæ, et veritas appareret infirmitatis assumptæ. Hoc jucundæ laudis clara personat celebritas: hoc novæ tripudium lætitiæ, et pia sanctorum exprimit mentium hilaritas. Hæc de observantia tam celebri strictim, tenui verborum copia dixerimus, ne amico familiari officiositatis propriæ opera aliquatenus defuisse videatur (5).

(5) Pro Coronide scire te oportet, clarissime domine, quod priscus Ecclesiæ Leodiensis usus decem habeat antiphonas: decimam enim de sancto Thoma, cujus initium: *O Thoma Didyme*, novem istis adjicit; quin et eam his repetit in utrisque scilicet festi ejus vespere. Aliæ forsitan alium seu majorem seu minorem earundem antiphonarum numerum observant Ecclesiæ secundum patrium et religiosum cujusque morem. Neque est propterea, quod diversitatem hanc quisquam miretur, nedum leviter improbet, aut maligne calumnietur. Quemadmodum

enim regionum, imo et hominum plerumque singulorum mores sunt diversi, nec ideo tamen in urbani: sic et particularium quandoque ritus Ecclesiarum, etsi varii, omnes tamen laudabiles et boni. Cæterum Reinerus noster novem ex professo, duabus, septem a ritu Romano institutis, hodieque observatis, pro ratione proprii sua ætate officii adjunctis explanat; idque, ut in suo prologo ait, *in amici gratiam familiaris*: et profecto sicut familiariter ita pie, solide breviterque. — *Nota cl. P. Cælestini Lombardi.*

SPECULUM PŒNITENTIÆ,

SEU

VITÆ SANCTÆ PELAGIÆ LIBRI DUO

AUCTORE REINERO.

(Ex ms. cod. cœnobii S. Laurentii Leod. eruit cl. D. P. Cælestinus Lombardus; edidit D. Bern. Pertz, *Anecdot.* t. IV, p. III, col. 69.)

INCIPIT PROLOGUS.

Exemplar conversionis ac pœnitentiæ Pelagiam B proposui, quæ de tenebris ad lucem, de prostibulo ad castimoniam emersit sanctitatem: in qua benedicitur Pater misericordiarum Deus, qui vas perditionis et iræ in vas transformavit salvationis et gratiæ; cujus dignatione nil profecto dignius, indulgentia nil præstabilius est; quem plus impœnitens quam delinquens, qui desperat, velut qui negat, offendit. Nemo itaque tam summe malus est, cui summe bonus non ignoscat, si rite pœniteat. Igitur Pelagia spem veniæ peccatoribus suscitavit, multitudinem viscerum Christi prædicat.

Cujus monumenta conversionis ab alio quidem scripta reperi, sed cum oratio parum idonea, tum vero barbarismorum erat atque solæcismorum

tanta confusio, ut illustrem materiam stylus obscurior laceram reddidisse ac despicabilem videretur. Verum de scriptoris vitio magis quam de auctoris imperitia id accidisse suspicor, dum quatuor aut amplius clausulis, tum et dimidiis se versiculis passim mutilatum textum pronuntiaret. Gloriosis autem rebus plurimum tollit gratiæ sermo contemptibilis. Meliori ergo aliquantum facie prædictam curavi materiam reformare, rudemque experiri adolescentiæ indolem. *Opusculum in duos digessi libros* atque titulo prænotavi *Speculum pœnitentiæ*. Nam quantum remedii hujus sit bonum, quam felix proventus, in hoc etiam speculari potest benevolentiam expiatus collyrio cujusvis oculi.